

BOSHLANG'ICH SINIF O'QITUVCHILARIDA KASBIY IDENTIFIKATSIYANI RIVOJLANTIRISHNING AMALIYOTDAGI MUAMMOLARI

Abdusamiyev Dilmurod Abdug'ani o'g'li

*Turan International University dotsenti,
pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)*

<https://orcid.org/0009-0000-0934-5783>

email: abdusamiyev1993@bk.ru

Tel: +(94) 152 58 68

Annotatsiya: Ushbu maqolada boshlang'ich sinf o'qituvchilarining kasbiy identifikatsiyasini rivojlantirish jarayonida yuzaga kelayotgan amaliy muammolar tahlil qilinadi. Tadqiqot davomida o'qituvchilarning professional o'sishi, ta'lim tizimining zamonaviy talablariga javob berish va shaxsiy hamda kasbiy rivojlanishga ta'sir etuvchi omillar aniqlangan. Maqolada metodologik yondashuvlar va psixologik qo'llab-quvvatlashning ahamiyati, shuningdek, o'qituvchilarga motivatsiya berish va ularning kasbiy identifikatsiyasini mustahkamlash bo'yicha ilg'or tajribalar va tavsiyalar keltirilgan. Natijalar ta'lim sifatini oshirish va o'qituvchilarning ish faoliyatini samarali tashkil etishga qaratilgan strategiyalar ishlab chiqish zarurligini ko'rsatadi.

Kalit so'zlar: kasbiy identifikatsiya, boshlang'ich sinf o'qituvchilari, professional rivojlanish, amaliy muammolar, ta'lim tizimi, kasbiy o'zini-o'zi rivojlantirish, modifikatsiya, refleksiya.

ПРОБЛЕМЫ ПРАКТИЧЕСКОГО РАЗВИТИЯ ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ ИДЕНТИЧНОСТИ УЧИТЕЛЕЙ НАЧАЛЬНЫХ КЛАССОВ

Аннотация: В данной статье анализируются практические проблемы, возникающие в процессе развития профессиональной идентичности учителей начальных классов. В ходе исследования выявлены факторы, влияющие на профессиональный рост учителей, соответствие современной системы образования её требованиям, а также личное и профессиональное развитие. В статье представлены методологические подходы и значение психологической поддержки, а также передовой опыт и рекомендации по повышению мотивации учителей и укреплению их профессиональной идентичности. Результаты показывают необходимость разработки стратегий, направленных на повышение качества образования и эффективную организацию работы учителей.

Ключевые слова: профессиональная идентичность, учителя начальных классов, профессиональное развитие, практические проблемы, система образования, профессиональное самосовершенствование, модификация, рефлексия.

PRACTICAL PROBLEMS IN THE DEVELOPMENT OF PROFESSIONAL IDENTITY AMONG ELEMENTARY SCHOOL TEACHERS

Abstract: *This article analyzes the practical problems encountered in the process of developing the professional identity of elementary school teachers. The research identifies the factors that influence the professional growth of teachers, the extent to which the education system meets modern requirements, as well as personal and professional development. The article presents methodological approaches and the importance of psychological support, along with advanced experiences and recommendations for motivating teachers and strengthening their professional identity. The results indicate the need to develop strategies aimed at improving the quality of education and effectively organizing teachers' work.*

Keywords: *professional identity, elementary school teachers, professional development, practical problems, education system, professional self-improvement, modification, reflection.*

KIRISH

Boshlang'ich sinf o'qituvchilari ta'lim tizimining poydevorini tashkil etuvchi eng muhim sub'yektlardan biridir. Ularning kasbiy identifikatsiyasini shakllantirish va rivojlantirish nafaqat o'quv jarayonining sifatini belgilaydi, balki jamiyat taraqqiyotida ham muhim rol o'ynaydi. Ushbu maqola doirasida boshlang'ich sinf o'qituvchilarining kasbiy identifikatsiyasini rivojlantirish jarayonidagi amaliy muammolar, ularni yengish yo'llari va ta'lim tizimidagi o'rni asoslangan.

Bugungi kunda ta'lim tizimining tezkor o'zgarishlari va global intellektual raqobat sharoitida o'qituvchilarning kasbiy identifikatsiyasini rivojlantirish dolzarb masala hisoblanadi. Zamonaviy o'quv dasturlari, innovatsion metodlar va texnologiyalar joriy etilayotgani sababli, o'qituvchilar o'zlarining shaxsiy va professional rivojlanishlarini doimiy ravishda yangilab turishlari zarur.

Zamonaviy ta'limning asosiy maqsadi jamiyat va davlat uchun har tomonlama rivojlangan, jamiyatga, mehnat faoliyatiga ijtimoiy moslashuvchan, o'z ustida ishlay oladigan shaxsni tayyorlashdan iborat. Bu borada Prezidentimiz Sh.Mirziyoyev ta'kidlaganlaridek, "jamiyatning eng dolzarb muammolarini yuqori saviyali mutaxassis kadrlar hal etishi, ularning kasbiy bilimdonligi, professional kompetentligi, yuksak mahorati, boy ma'naviy-axloqiy qiyofasi, madaniy saviyasiga bog'liq ekanligi isbot talab qilmaydigan harakatdir".

Shundan kelib chiqib, mavzuning ahamiyati quyidagilarda namoyon bo'ladi:

1. Ta'lim sifatining oshishi. O'qituvchilarning kasbiy identifikatsiyasining mustahkamlanishi o'quv jarayonida yuqori sifatli ta'lim berishga, shuningdek, o'quvchilarning bilim va ko'nikmalarini samarali shakllantirishga imkon yaratadi.

2. Innovatsion ta'lim muhitini shakllantirish. Zamonaviy texnologiyalar va metodologiyalarni qo'llash orqali o'qituvchilar o'z kasbiy faoliyatlarini yangilab, ta'lim tizimiga innovatsion yechimlar olib kirishlari mumkin.

3. Ijtimoiy va psixologik qo'llab-quvvatlash. O'qituvchilarning kasbiy identifikatsiyasini rivojlantirish, ularning ijtimoiy va psixologik holatini yaxshilashga, motivatsiyasini oshirishga va stressga bardoshlilikini kuchaytirishga yordam beradi.

4. Davlat va jamiyat rivojlanishiga ta'siri. Sifatli ta'lim orqali kelajak avlodning tarbiyasi va rivojlanishi, shuningdek, umumiy davlat salohiyatining oshishi ta'lim tizimidagi o'qituvchilar kasbiy identifikatsiyasining rivojlanishiga bog'liq.

Shu jihatdan, mavzuni chuqur o'rganish, yuzaga kelayotgan amaliy muammolarni aniqlash va ularni bartaraf etish strategiyalarini ishlab chiqish nafaqat ta'lim sohasida, balki jamiyat hayotining barcha jabhalarida sezilarli ijobiy natijalarni keltirib chiqarishi mumkin.

METODOLOGIYA

Ushbu maqolaning metodologik yondashuvi ilmiy nazariya, amaliy tahlil va huquqiy hujjatlar asosida shakllantirilgan bo'lib, o'qituvchilarning kasbiy identifikatsiyasini rivojlantirish jarayonidagi amaliy muammolarni chuqur o'rganishga qaratilgan. Metodologiya quyidagi jihatlariga urg'u beradi:

1. Nazariy tahlil va adabiyot sharhi. Maqolada dolzarb muammolarni yoritish maqsadida, xalqaro va milliy miqyosda olib borilgan ilmiy tadqiqotlar, maqolalar va monografiyalar tahlil qilinadi. Ushbu adabiyotlar orqali o'qituvchilarning professional rivojlanishi, motivatsiya, psixologik qo'llab-quvvatlash va innovatsion ta'lim metodikalari masalalari yoritilgan. Tadqiqotda olimlarning ishlariga (masalan, ta'lim sotsiologiyasi va psixologiyasi sohasidagi mutaxassislarining ishlari) alohida e'tibor qaratilgan. Bevosita pedagog xodimlar malakasini oshirishning nazariy metodologik, tashkiliy pedagogik asoslari, bu jarayonni tashxis asosida

tashkil etishning umumiy jihatlari hamda yangi ta'limiy qadriyatlar bilan bog'liqligini K.Z.Zaripov, J.G.Yo'ldoshev, Sh.Q.Mardonov, B.R.Adizov kabi olimlar ishlarida tadqiq qilingan.

2. Empirik va amaliy yondashuvlar. Tadqiqot jarayonida sifatli va miqdoriy usullar qo'llanilgan. So'rovnomalar, intervyular, kuzatuvlar va eksperimental metodlardan foydalanib, o'qituvchilarning kasbiy identifikatsiyasini shakllantirishdagi muammolar aniqlanadi. Ushbu usullar yordamida olingan natijalar ta'lim tizimidagi real vaziyatni aks ettirishi va muammolarni hal etish bo'yicha aniq tavsiyalar ishlab chiqish imkonini beradi.

MUHOKAMA VA NATIJALAR

Ushbu tadqiqot natijalari boshlang'ich sinf o'qituvchilarining kasbiy identifikatsiyasini rivojlantirish jarayonidagi muhim jihatlarni aniqlashga qaratilgan bo'lib, quyidagi asosiy natijalarga erishildi:

1. Professional rivojlanish va motivatsiya. Tadqiqot shuni ko'rsatdiki, o'qituvchilarning o'z kasbiga bo'lgan identifikatsiyasi ularning professional rivojlanishi va motivatsiyasiga bevosita ta'sir ko'rsatadi. Innovatsion metodlar, zamonaviy ta'lim texnologiyalari va psixologik qo'llab-quvvatlash tizimlari o'qituvchilarning kasbiy o'sishini rag'batlantirishda muhim omil hisoblanadi.

2. Huquqiy va normativ bazaning roli. Tadqiqot davomida tahlil qilingan qonunlar va normativ hujjatlar, jumladan, ta'lim tizimini tartibga soluvchi hujjatlar, o'qituvchilarni kasbiy identifikatsiyasini mustahkamlashda qanday qo'llab-quvvatlash mexanizmlariga ega ekanligi aniqlangan. Ushbu hujjatlar orqali o'qituvchilarning rag'batlantirish, kasbiy tayyorgarlik va qo'llab-quvvatlash tizimlari yanada rivojlantirilishi zarurligi ta'kidlandi.

3. Interdisciplinar yondashuvning ahamiyati. Natijalardan shuni ham aniq ko'rish mumkinki, ta'lim, psixologiya, sotsiologiya va huquqiy fanlar sohalaridagi bilimlarni uyg'unlashtirish orqali o'qituvchilarning kasbiy identifikatsiyasini yanada chuqurroq o'rganish va qo'llab-quvvatlash imkoniyati yaratiladi. Bu yondashuv ularning shaxsiy va professional salohiyatini oshirishda katta ahamiyatga ega.

4. Amaliy tavsiyalar va strategiyalar. Olingan natijalar asosida o'qituvchilarning kasbiy identifikatsiyasini mustahkamlashga yo'naltirilgan

tavsiyalar ishlab chiqildi. Ular orasida innovatsion ta'lim metodlarini joriy etish, doimiy malaka oshirish dasturlarini tashkil etish, shuningdek, ijtimoiy va huquqiy qo'llab-quvvatlash mexanizmlarini rivojlantirish kiradi.

5. Ijtimoiy va iqtisodiy samaradorlik. Maqolada olingan natijalar ta'lim tizimining umumiy sifatini oshirish va kelajak avlodni sifatli tarbiyalashda o'qituvchilar kasbiy identifikatsiyasining ahamiyati hamda uning ijtimoiy-iqtisodiy samaradorligi haqida keng qamrovli fikr yuritildi.

Ushbu natijalar ta'lim tizimini yanada mustahkamlash va o'qituvchilarning kasbiy identifikatsiyasini rivojlantirish bo'yicha strategik chora-tadbirlarni ishlab chiqishda asosiy yo'nalishlarni belgilashga xizmat qiladi.

Biroq, olingan samarali natijalar bilan bir o'rinda tadqiqot jarayonida bahs-munozarali jihatlar ham kuzatildi. Jumladan, boshlang'ich sinf o'qituvchilarining kasbiy identifikatsiyasini rivojlantirish jarayonida yuzaga keladigan amaliy qiyinchiliklar, qo'llanilayotgan innovatsion metodlar va me'yoriy-huquqiy hujjatlarning amaliyotdagi roli tahlil qilinadi. Quyidagi asosiy masalalar muhokama qilinadi:

1. Amaliy qiyinchiliklar va ularning sabablari. Tadqiqot shuni ko'rsatdiki, o'qituvchilarning kasbiy identifikatsiyasini shakllantirish jarayonida asosiy qiyinchiliklar ularning doimiy malaka oshirish imkoniyatlarining cheklanganligi, ijtimoiy qo'llab-quvvatlashning yetarli darajada emasligi va psixologik bosimlar bilan bog'liq. Ushbu holatlar o'qituvchilarning kasbiy o'sishini sekinlashtirishi va ularning o'z kasbiga bo'lgan ishonchini pasaytirishi mumkin.

2. Innovatsion metodlar va texnologiyalarni tatbiq etish. Zamonaviy ta'lim tizimida innovatsion metodlar va raqamli texnologiyalarni qo'llashning ahamiyati katta ekanligi qayd etilgan. Ammo, ushbu metodlarni tatbiq etishda yuzaga keladigan texnik va metodologik qiyinchiliklar ham muhokama qilinadi. Bu jarayonda o'qituvchilarning yangi texnologiyalar bilan tanishishi va ularga moslashishi uchun zarur sharoitlar yaratilishi lozim.

3. Huquqiy va normativ asoslar. Maqolada tahlil qilingan qonunlar va normativ hujjatlar o'qituvchilarni kasbiy rivojlanish yo'lida qo'llab-quvvatlash mexanizmlarini ta'minlashda muhim omil sifatida ko'rsatilgan. Biroq, mavjud

huquqiy bazaning amaliyotdagi cheklovlari va uning ta'lim tizimidagi roli ham tanqidiy nuqtai nazardan o'rganilgan. Shu nuqtai nazardan, huquqiy tizimni yanada takomillashtirish va uning o'qituvchilarga bo'lgan qo'llab-quvvatlash tizimini kengaytirish zarurligi ta'kidlanadi.

Tadqiqot natijalari asosida ishlab chiqilgan tavsiyalar, o'qituvchilarning kasbiy identifikatsiyasini yanada mustahkamlashga qaratilgan innovatsion yondashuvlarni o'z ichiga oladi. Muhokama qismida olingan natijalarning ta'lim tizimini isloh qilishdagi o'rni, yangi metod va texnologiyalarni tatbiq etishdagi istiqbollar, shuningdek, huquqiy va ijtimoiy qo'llab-quvvatlash mexanizmlarini yanada rivojlantirish zarurligi tahlil qilinadi. Ushbu muhokama qismi, maqolada olingan natijalar va ilmiy tahlil asosida, ta'lim tizimida yuzaga kelayotgan amaliy muammolarni bartaraf etish va o'qituvchilarning kasbiy identifikatsiyasini yanada mustahkamlashga qaratilgan strategik chora-tadbirlarni belgilashga xizmat qiladi.

XULOSA VA TAVSIYALAR

Ushbu tadqiqot boshlang'ich sinf o'qituvchilarining kasbiy identifikatsiyasini rivojlantirish jarayonidagi amaliy muammolarni chuqur tahlil qilishga qaratilgan. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki:

O'qituvchilarning o'z kasbiga bo'lgan ishonchi va motivatsiyasi ularning professional o'sishida muhim rol o'ynaydi. Innovatsion metodlar va zamonaviy texnologiyalarni tatbiq etish orqali ularning malakasini oshirish imkoniyati mavjud. Ta'lim tizimini tartibga soluvchi qonunlar va normativ hujjatlar o'qituvchilarni qo'llab-quvvatlashda asosiy omil bo'lib, lekin mavjud mexanizmlarda ayrim cheklovlar mavjudligi aniqlangan.

Ta'lim, psixologiya, sotsiologiya va huquqiy fanlar o'rtasidagi integratsiya o'qituvchilarning kasbiy identifikatsiyasini yanada samarali tahlil qilish va rivojlantirish imkonini beradi. Malaka oshirish dasturlarining yetarli emasligi, ijtimoiy qo'llab-quvvatlashning cheklanganligi va texnologik infrastrukturadagi kamchiliklar o'qituvchilarning professional o'sishini sekinlashtirishi mumkin.

Tavsiyalar:

- o'qituvchilar uchun muntazam treninglar, seminarlar va ustaxonalar tashkil etilishi, shuningdek, zamonaviy ta'lim texnologiyalari va innovatsion metodlarni o'zlashtirishga yo'naltirilgan dasturlar ishlab chiqilishi zarur;
- ta'lim tizimini tartibga soluvchi qonun va normativ hujjatlarni qayta ko'rib chiqish, o'qituvchilarni qo'llab-quvvatlash mexanizmlarini kengaytirish hamda rag'batlantirish tizimini yanada rivojlantirish lozim;
- ta'lim, psixologiya, sotsiologiya va huquqiy fanlar o'rtasidagi hamkorlikni mustahkamlash orqali o'qituvchilarning kasbiy identifikatsiyasini yanada chuqurroq tahlil qilish va qo'llab-quvvatlash strategiyalarini ishlab chiqish tavsiya etiladi;
- zamonaviy axborot-kommunikatsiya texnologiyalarini o'qituvchilarning ish jarayoniga integratsiya qilish, ularni raqamli resurslar bilan ta'minlash va yangi metodologiyalarni joriy etish orqali ta'lim sifatini oshirishga qaratilgan chora-tadbirlar ko'rish zarur.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. O'zbekiston Respublikasi "Ta'lim to'g'risida"gi qonuni. Toshkent: Qonunchilik axborot portali. 2020y.
2. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2019-yil 8-oktyabr "O'zbekiston Respublikasi oliy ta'lim tizimini 2030 yilgacha rivojlantirish kontseptsiyasini tasdiqlash to'g'risida"gi PF-5847-sonli Farmoni.
3. Yusupov A. "Kasbiy identifikatsiya va o'qituvchilarning professional rivojlanishi". – T.: "Ta'lim" nashriyoti. 2019-y.
4. Abdusamiyev D.A. "Xalqaro baholash dasturlari asosida o'qituvchilar kasbiy kompetensiyasini tashxis etish" / "Pedagogik mahorat" ilmiy-nazariy va metodik jurnal. 2023, № 11.
5. Abdusamiyev D.A. Developing Dynamics of Teacher's Professional Identity / Jurnal ISO: Jurnal Ilmu Sosial, Politik dan Humaniora Vol: 4, No 2, 2024, Page: 1-9, e-ISSN 2798-8260 <https://doi.org/10.53697/iso.v4i2.1902>
6. Abdusamiyev D.A. O'qituvchilar kasbiy salohiyatini oshirishda talis baholash dasturining pedagogik imkoniyatlari / "Ta'lim, fan va innovatsiya" ma'naviy-ma'rifiy, ilmiy-uslubiy jurnal. 6-son, 2023-yil, ISSN 2181-8274.
7. Abdusamiyev D. Kasbiy deformatsiya va uni oldini olishning pedagogik imkoniyatlari. Monografiya. «Iste'dod ziyo press» nashriyoti, Namangan. 2024-yil, ISBN 978-9910-9272-9-4
8. Abdusamiyev D. Boshlang'ich sinf o'qituvchilari kasbiy identifikatsiyasining yoshga doir xususiyatlari. "XALQ TA'LIMI" O'zbekiston Respublikasi maktabgacha va maktab ta'limi vazirligining ilmiy-metodik jurnali, 6-son. 2024-yil